

dr. sc. VILENA VRBANIĆ □ Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu / Knjižnica, Zagreb

Uvod. Među artefaktima, odnosno materijalnim dokazima ljudskog djelovanja u vremenu i prostoru glazbenim instrumentima pripada istaknuto mjesto. Oni su i mnogo više od artefakata jer su svojedobno „živjeli“ u rukama svirača. Zahvaljujući umijeću glazbenika, bili su posrednici između njega i okoline, pojedinca i publike koja ga je slušala, a danas su konkretni svjedoci takve glazbene tradicije i važni primarni izvori u istraživanju lokalne glazbene kulture. U ovom ćemo prilogu iznijeti rezultate istraživanja glazbenih instrumenata u Kulturno-povijesnom muzeju u Kneževu dvoru u Dubrovniku, jednoj od sastavnica Dubrovačkih muzeja.

U Zbirci varia Kulturno-povijesnog muzeja čuva se 20 glazbenih instrumenata. Zastupljeni su instrumenti s tipkama (fortepijano, stolni klavir, koncertni klavir), puhači instrumenti (poprečna flauta, piccolo flauta, blok-flauta, oboa, četiri klarineta, fagot, rog s ventilima, četiri fanfare), trzalački instrumenti (harfa, gitara) te jedan primjerak iz skupine gudaćih instrumenata (violina). Neki od instrumenata imaju osobitu kulturološku vrijednost s obzirom na njihove prijašnje vlasnike – pripadnike dubrovačkog plemstva, istaknute dubrovačke obitelji, glazbenike ili pojedince. Najstariji su instrumenti fortepijano Antona Waltera, izrađen oko 1790., te harfa Antonija Bertolinija iz 1790. To su jedina dva instrumenta koja potječu iz razdoblja prije francuske okupacije 1806. i ukinuća Dubrovačke Republike 1808. Zbog svoje jedinstvenosti i vrijednosti izloženi su u stalnom postavu u Glazbenoj dvorani na prvom katu Kneževa dvora.

Drugi instrumenti – uz iznimku fanfara izrađenih u Rimu 1938. godine – nastali su za vrijeme austrijskog upravljanja Dubrovnikom (1814. – 1918.). Nadalje, stolni se klavir nalazi u sjeverozapadnoj kuli Kneževa dvora (muzejskoj čuvaonici stilskog namještaja), a koncertni klavir smješten je u Raguzini (nekadašnjem tajništvu Dubrovačke Republike). Ostali instrumenti, koji su i manjih dimenzija, pohranjeni su u muzejskom depou i nisu javno dostupni. Ljubaznošću muzejske savjetnice Vedrane Gjukić-Bender, tadašnje voditeljice Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja i Zbirke varia, svi su instrumenti pregledani pri posjetu Muzeju u siječnju 2018. godine.¹ Na temelju polaznih indikacija u predmetnim karticama i podacima o prijašnjim vlasnicima, poduzeta su daljnja istraživanja njihove povijesti

sl.1. Fortepijano (DUM KPM VR-57), Anton Walter, Beč, oko 1790. Fotografirao Božidar Gjukić.

i upotrebe. Zahvaljujući konzultacijama s višom kustosicom Lucijom Vuković, detalji o njima ažurirani su u svibnju 2025. U nastavku će biti opisani prema vrstama, a unutar iste vrste i kronološki.

Skupina instrumenata s tipkama

Skupinu instrumenata s tipkama čine fortepijano i stolni klavir kao preteče modernog klavira te koncertni klavir iz druge polovice 19. stoljeća. Sva tri glazbala potječu iz Beča, najvećega i najutjecajnijega europskog središta za izradu instrumenata s tipkama. Odlikuju se bečkim tipom mehanike. Premda se tri klavira mogu učiniti kao brojčano skromna građa, svaki je zanimljiv na svoj način, a značenje jednoga od njih ne prelazi samo regionalne već i nacionalne granice.

Fortepijano (DUM KPM VR-57; sl.1.)

Taj je fortepijano u Beču oko 1790. sagradio Anton Walter (1752. – 1826.), jedan od najboljih i najpoznatijih

¹ Vedrana Gjukić-Bender na toj je funkciji bila do 1. siječnja 2019. Zbirku je potom preuzela Lucija Vuković.

sl.2. Stolni klavir (DUM KPM VR-58), Mathias Müller stariji, Beč, oko 1825. Fotografirao Božidar Gjukić.

sl.3. Klavir (DUM KPM VR-82), Alois Kern, Beč, 1867. ili neposredno nakon toga. Fotografirao Božidar Gjukić.

2 „Michael Latcham, Walter (Gabriel) Anton”, u: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie (Oxford: Oxford University Press, 2001), sv. 27, 51-52, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.29863>; Eva Badura-Skoda, „Walter, Anton (1752 – 1826)”, u: *Piano. An Encyclopedia*, ur. Robert Palmieri (New York: Routledge, 2003), 443-444; Alexander Rausch, „Walter (Walther), Familie”, u: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits (Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2006), http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_W/Walter_Familie_2.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

3 Cit. Vedrana Gjukić-Bender, *Fortepijano iz zbirke Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji* (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2012), 36.

4 Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika: svezak 3: vlasteoski rodovi (M – Z)* (Zagreb i Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2012), 186; Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika: svezak 6: odabrane biografije (Pi – Z)* (Zagreb i Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2015), 74.

5 Vjera Katalinić, „Elena Luisa Ragnina udata Pozza Sorgo, ili Elena Pucić-Sorkočević (1784. – 1865.) – intelektualka i skladateljica”, *Arti musices* 37, br. 1 (2006): 71, <https://dizbi.hazu.hr/?pr-i&id=40744> (pristupljeno 15. svibnja 2025.); Vjera Katalinić, *Sorkočevići: dubrovački plemići i glazbenici* (Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2014), 138-140.

6 Anon., *Popis muzikalija arhiva Franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku: katalogne kartice G – P*, nepaginirani strojopis (inventarna knjiga INV-25a Dsmb/Dfs II), s. l.: s. n., s. a., <http://dizbi.hazu.hr/object/2099>.

7 Vedrana Gjukić-Bender, *Fortepijano iz zbirke Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji*, 37.

tijih ne samo bečkih nego i europskih graditelja klavira svoga vremena. Walter je radionicu za izradu klavira otvorio 1778. godine. Status carskoga i kraljevskoga komornog graditelja orgulja i instrumenata (njem. *K. K. Kammerorgelbauer und Instrumentenmacher*) stekao je 1790. Od oko 1000 klavira, koliko ih je sagradio između 1780. i 1825. godine, sačuvano je samo 20-ak, što je samo 2 % ukupne produkcije. Njegovi su klaviri bili iznimno cijenjeni u glazbenim i aristokratskim krugovima diljem Habsburške Monarhije. Na njima su svirali, među ostalima, Wolfgang Amadeus Mozart, Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven i Franz Schubert.²

Prema predaji, Walterov je fortepijano u Dubrovnik dopremljen iz Beča sredinom 19. stoljeća. Za fundus Dubrovačkih muzeja otkupljen je 1949. kao relativno dobro očuvan instrument u izvornom stanju. U *Zapisniku komisije za nabavu klavičembala* [sic] od 30. kolovoza 1949. zabilježeno je: „Klavičembal je pripadao obitelji Pucić kojega je dobila baba sadašnje vlasnice Slave Vuinović, rođjene Pajić, ondašnja Pucićeva djevojka / kućna pomoćnica. Cijena od Din. 12.000 uglavljena s vlasnicom, vrlo je povoljna za kupca, pošto je komad lijep i vrijedan, a valja uzeti u obzir i to, da su klavičembali kod nas velika rijetkost.”³

Prema tom dokumentu, može se zaključiti da je klavir u Beču kupio predstavnik dubrovačkoga plemićkoga roda Pucić. Međutim, nije razvidno o kojem je članu obitelji Pucić riječ. Iz genealogije toga roda proizlazi da bi to mogao biti diplomat, pravnik, fizičar i matematičar Nikola Lucijan Pucić-Sorkočević (1772. – 1855.),⁴ suprug intelektualke i pjesnikinje Jelene (Elene) Luise rođ. Ragnina (1784. – 1865.). Ona je svirala klavir, a bavila se i skladanjem. U Glazbenom arhivu franjevač-

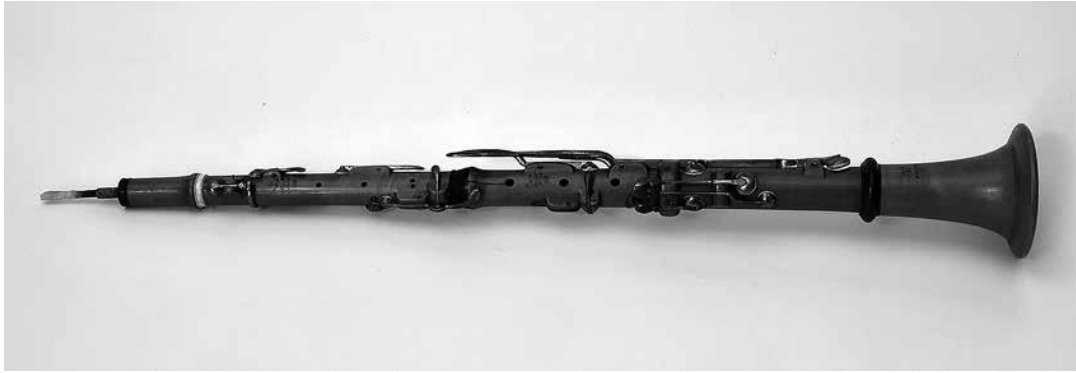
kog samostana Male braće u Dubrovniku (RISM sigla HR-Dsmb) čuva se njezinih šest popijevaka za glas uz pratnju čembala ili fortelijana, a jedna je sačuvana samo kao skica. Te skladbe očituju jednostavan glazbeni izraz svojstven amaterskim glazbenicima toga doba, a u književnom predlošku oslanjaju se na stihove talijanskog libretista Pietra Metastasia (1698. – 1782.).⁵ Riječ je o skladbama *Sento che l'alma é oppressa* (u dvije verzije teksta, HR-Dsmb 75/1963 i HR-Dsmb 75/1964) te o *Ciglio ehe al sol s'aggira, All'idea de'tuoi perigli, Calmate o Dei potenti, La Pastorella Nice, Torna la bella aurora* (pet popijevaka u zajedničkom sveščiću pod signaturom HR-Dsmb 75/1962).⁶

Nikola Pucić živio je od 1835. u Beču, gdje se školovao i njegov sin Lucijan, a fortelijano je netko od njih dvojice vjerojatno nabavio za Jelenu.⁷ Tada je, očito, bio već rabljen. Međutim, moramo iznijeti i stanovitu sumnju u tu pretpostavku. S obzirom na to da je Nikola Pucić još prije ukinuća Dubrovačke Republike bio u financijskim problemima (njegove su nekretnine u ratnim razaranjima od 1806. do 1808. teško oštećene), kako je mogao kupiti fortelijano? Zašto je kupio instrument koji je već bio pomalo zastario, kakav se u drugoj polovici 19. stoljeća već rijetko rabio? Naime, tada je na glazbenoj sceni prevladavao moderni(ji) tip klavira. Ne treba isključiti ni mogućnost da je fortelijano Jeleni darovao netko drugi ili da ga je naslijedila, ali i to da ona možda uopće nije bila njegovom vlasnicom.

Instrument je u gotovo izvornom stanju bio sve do restauracije 2005. godine, koja je povjerena radionici Roberta Browna u Oberndorfu kod Salzburga. Cilj restauracije bilo je očuvanje umjetnine kao muzejskog eksponata, ali i osposobljavanje instrumenta za muziciranje, na kojemu bi se sviralo samo u posebnim prigodama. U skladu s tim, njegova je upotreba ograničena, dopuštena samo specijaliziranim umjetnicima kao što su Hrvoje Jugović, Pavao Mašić, Malcolm Bilson, Paul Badura-Skoda i Rebecca Maurer. Posljednjih godina na njemu svira pijanistica Ivana Jelača, koja je 2017. inicirala razvoj aplikacije o njegovoj povijesti i restauraciji, a 2018. objavila je CD *Hrvatski skladatelji i njihovi suvremenici na Walterovom fortelijanu iz Kneževa dvora u Dubrovniku*. Riječ je o prvom nosaču zvuka snimljenom na tom raritetnom instrumentu.⁸ Vedrana Gjukić-Bender objavila je 2012. dvojezični (hrvatsko-engleski) katalog, što je jedinstveni primjer sveobuhvatne obrade nekog instrumenta u fundusima hrvatskih muzeja.⁹

Stolni klavir (DUM KPM VR-58; sl.2.)

Taj stolni klavir u Beču je oko 1825. sagradio njemačko-austrijski graditelj Mathias Müller stariji (1770. – 1844.).¹⁰ On je dobio carsku i kraljevsku privilegiju za izradu klavira, a istaknuo se i kao inovator. Njegov najvažniji izum bio je jedan od najranijih tipova uspravnog klavira, tzv. *Ditanaklasis* ili *Dittaléoclange*, sagrađen 1800. godine. Budući da je imao rezonantni ormar koji se proteže od

poda uvis i klavijaturu postavljenu po sredini ormara, bio je prototip prvog pijanina. U početku je bio namijenjen za dva svirača jer je imao dvije klavijature – po jednu sa svake strane rezonantnog ormara. Kasnije je Müller razvio i jeftiniji model s jednom klavijaturom. Gradnjom klavira bavio se i njegov sin Mathias Müller mlađi (1807. – nakon 1835.).¹¹

Prema podacima iz Muzeja, stolni je klavir 1946. otkupljen od Stijepa (Stefija) Bizzara. Bio je u vlasništvu obitelji Ohmučević Bizzaro, a pripadao je inventaru njihova ljetnikovca u Brsečinama.¹² Obitelj Bizzaro (Bizar, Bizzarro) ubrajala se među vodeće pomorsko-brodovlasničke obitelji južnog Jadrana. Ženidbom pjesnika i kolekcionara Ivana Bizzara (1782. – 1833.) Nikom Zuzorić (1802. – 1876.), Bizzari su 1818. postali nasljednici izumrlih obitelji Ohmučević Grgurić i Faccenda (Fačenda). Ivan Bizzaro imao je dva sina. Stariji je bio pisac i prevoditelj Baldovin Bizzaro (1823. – 1848.), a mlađi – Lujo Bizzaro (1825. – 1902.) bio je potpukovnik u austrougarskoj vojsci. Car Franjo Josip I. odobrio mu je 1896. da svoj obiteljski grb spoji s onim Ohmučevića Grgurića, pa je službeni oblik njihova prezimena otada bio Ohmučević Bizzaro.¹³ Stijepo Bizzaro, od kojega je otkupljen stolni klavir, po zanimanju liječnik, bio je Lujin sin.

Klavir (DUM KPM VR-82; sl.3.)

Kao što otkriva signatura iznad klavijature, taj je koncertni klavir u Beču sagradio Alois Kern. Natpisi lijevo i desno od signature te na glasnjači potvrđuju da je Kern

sudjelovao na Svjetskoj izložbi u Parizu 1867. godine, gdje je za svoj rad nagrađen srebrnom medaljom. Njegovi instrumenti nastali u idućem desetljeću nose podatke o novim uspjesima koje je postigao na Svjetskim izložbama u Beču 1873. i u Parizu 1878.

Klavir je pripadao dubrovačkoj sopranistici Dori Trojanović. U njezinu domu na Lapadskoj obali često ju je posjećivao i na klaviru pratio poljski skladatelj, dirigent i glazbeni pisac Ludomir Michał Rogowski (1881. – 1954.),¹⁴ koji je od 1926. do smrti djelovao u Dubrovniku (od 1939. u samostanu sv. Jakova). U listu *Dubrovnik* od 27. veljače 1937. zabilježeno je da su dvoje umjetnika nastupili na svečanoj akademiji Matice srpske u Dubrovniku, priređenoj u spomen na 100. obljetnicu smrti ruskog pjesnika Aleksandara Sergejeviča Puškina (1799. – 1837.), u dvorani Dubrovačkoga srpskog pjevačkog društva „Sloga“. O tom je nastupu zapisano: „Sonornošću divnog glasa, dobro školovanog soprana i umjetničkim predavanjem zanjela je [D. Trojanović] mnogobrojnu publiku. Izvrstan pratilac na klaviru bio je naš učitelj g. Mo L. M. Rogowski.“¹⁵ U istom listu od 1. veljače 1941. godine¹⁶ zabilježeno je da je Dora Trojanović nastupila na plesnoj akademiji pjevačkog društva „Sloga“ u hotelu *Imperial* (danas *Hilton Imperial Dubrovnik*), u povodu proslave Blagdana sv. Save, ujedno i zaštitnika društva.¹⁷

Nakon njezine smrti klavir je, posredovanjem dubrovačke pijanistice Marije Grazio (1910. – 2002.), koja je s bratom Ferdinandom Grazijem (1912. – 1998.) od 1945. do 1986. svirala u Dubrovačkome klavirskom duu, dospio u vlasništvo skladateljice i glazbene pedagoginje Mirjane

sl.4. Oboa (DUM KPM VR-61), Wolfgang Küss, Beč, između 1820. i 1834. Fotografirao Božidar Gjukić.

sl.5. Klarinet in D (DUM KPM VR-65), nepoznati graditelj ili radionica, prva trećina 19. stoljeća. Fotografirao Božidar Gjukić.

8 Mia Njavro Banić, „Fortepijano, jedinstvena priča Ivane Jelača“, *DuList: dubrovački tjednik*, 8. kolovoza 2018., 36-38; online: „Ususret koncertnoj promociji: fortepijano, jedinstvena priča Ivane Jelača“, *DuList: dubrovački tjednik*, 12. kolovoza 2018, <https://www.dulist.hr/ususret-koncertnoj-promociji-fortepijano-jedinstvena-prica-ivane-jelaca/519525/> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

9 Vedrana Gjukić-Bender, *Fortepijano iz zbirke Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji*. Skraćena verzija tog rada predstavljena je na međunarodnom simpoziju *Glazba u muzeju / muzeji glazbe*, koji je u listopadu 2013. održan u Muzeju Mimara u Zagrebu. Usp. Vedrana Gjukić-Bender, „Fortepijano Antona Waltera u Dubrovačkim muzejima“, *Muzeologija* 51 (2014): 208-217.

10 Vilena Vrbanić, „Stolni klaviri i njihovi graditelji: pet primjeraka iz dalmatinskih muzeja“, *Bašičinski glasi* 13, (2018): 63, <https://hrck.srce.hr/217301> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

11 Rudolf Hopfner, „Müller, Familie“, u: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boissits (Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004), http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_M/Mueller_Familie_2.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

12 Brsečine su naselje smješteno 22 kilometra sjeverozapadno od Dubrovnika, između Trstenog i Slanog.

13 Miljenko Foretić, „Bizar (Bizzarro)“, u: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. Nikica Kolumbić (Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1983), sv. 1, 794-796.

14 Zahvaljujem glazbenoj pedagoginji i muzikologinji Ileani Grazio (1934. – 2020.) na iznesenim detaljima. I. Grazio radni je vijek provela kao profesorica hrvatskog jezika i glazbene kulture u Osnovnoj školi Lapad u Dubrovniku.

15 Cit. Anon., „Puškinovo veče“, *Dubrovnik*, 27. veljače 1937., 7.

16 Cit. Anon., „Proslava sv. Save“, *Dubrovnik*, 1. veljače 1941., 4.

17 Savindan ili Dan sv. Save obilježava se 14. siječnja po julijanskom kalendaru, odnosno 27. siječnja po gregorijanskom.

sl.6. Harfa (DUM KPM VR-56), Antonio Bertolini, Dubrovnik, 1790. Fotografirao Božidar Gjukic.

18 Zahvaljujem Ileani Grazio, supruzi Ferda Grazija, na tim detaljima.

19 Zahvaljujem Mirjani Živković na tim detaljima.

20 Fanfare ili fanfarske trube pripadaju tipu prirodne trube, što znači da nemaju ventile, a na njima se mogu izvoditi samo tonovi alikvotnog (parcijalnog) niza. Zbog svoje duge uske cijevi i malog lijevka podsjećaju na trube koje su u renesansi, kao dio *baut musique*, odnosno glasne glazbe, svirale u ceremonijama na otvorenome, u povorkama te na vjenčanjima, dvorskim plesovima i zabavama.

21 Christian Fastl, „Stowasser (Stohwasser), Familie”, u: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits (Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2024), http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Stowasser_Familie.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

22 Alexander Rausch, „Küss (Kuss), Wolfgang”, u: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits (Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004), http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_K/Kuess_Wolfgang.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

23 Vedrana Gjukic-Bender, *Satovi iz Zbirke varije Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji* (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2015), 24.

24 Ivan Viđen, „Uz 50. obljetnicu smrti: Antun Gijvanović”, *Naša Gospa: list katedralne župe – Dubrovnik* 17, 2011 (45): 63-64.

25 Rajka Dobronić-Mazzoni, *Harfa* (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989), 40, 42; Rajka Dobronić-Mazzoni, *Vječna harfa: glazbeni i kulturnopovijesni pregled* (Zagreb: Golden marketing, 2002), 95-96.

26 Cit. Miho Demović, *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici od polovine XVII. do prvog desetljeća XIX. stoljeća* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1989), 226.

27 Cavatina je u operama i oratorijima 18. i 19. stoljeća naziv za kraći solistički odlomak srodan ariji, ali jednostavniji od nje, oblikovan poput dvodijelne ili trodijelne pjesme. Bertolinijeva cavatina sačuvana je u obliku partiture, a ostale tri skladbe sačuvane su samo u obliku dionica.

Živković (1935. – 2020.).¹⁸ Ona je u Zatonu Velikom kod Dubrovnika imala kuću. Budući da je bilo preskupo da ga popravlja, odlučila ga je 1988. darovati Kulturno-povijesnome muzeju.¹⁹

Skupina puhaćih instrumenata

Skupina obuhvaća 14 glazbala, što čini gotovo 3/4 ukupnog broja instrumenata u Zbirci varia. U njoj su zastupljeni drveni i limeni puhaći instrumenti namijenjeni komornome i orkestralnom muziciranju. Drveni puhaći instrumenti u skupini su blok-flauta, piccolo flauta, poprečna flauta, oboa, četiri klarineta (jedan *in B*, dva *in D*, jedan *in Es*) i fagot. Rog s ventilima i fanfare (četiri u jednoj kutiji)²⁰ predstavnici su limenih puhaćih instrumenata. Najstariji instrumenti iz te skupine su oboa Wolfganga Küssa (DUM KPM VR-61; sl.4.) i klarinet *in D* nepoznatoga graditelja (DUM KPM VR-65; sl.5), nastali u prvoj trećini 19. stoljeća. Najnovijeg su datuma fanfare izrađene u Rimu 1938. godine. Ostali instrumenti nastali su tijekom prve polovice 19. i početkom 20. stoljeća, što je bilo vrijeme austrijske uprave u Dubrovniku (1814. – 1918.). Mjesto podrijetla – za primjerke za koje je poznato – može se svesti na zajednički nazivnik, a to

je područje tadašnje Habsburške Monarhije odnosno, od 1867., Austro-Ugarske Monarhije. Četiri su instrumenta nastala u Kraslicama (njem. Graslitz), na zapadu Češke: piccolo flautu izradio je Willy Köstler; poprečna flauta i klarinet *in B* potječu iz radionice Johanna Michla i njegova sina Johanna Michla mlađega; rog s ventilima nastao je u radionici koju je 1824. osnovao Wenzel Stowasser (1803. – 1862.), a nastavili su je voditi njegovi sinovi Josef (1826. – 1908.), Julius (1837. – 1900.) i Richard (1848. – 1910.).²¹ Oboju je u Beču izradio Wolfgang Küss (oko 1779. – 1834.), rodom iz Češke, koji se u carskoj prijestolnici nastanio 1811. godine, a 1828. proglašen je carskim i kraljevskim dvorskim graditeljem instrumenata (njem. *K. K. Hofinstrumenten-macher*).²² Klarinet *in D* (DUM KPM VR-63) i klarinet *in Es* potječu iz radionice „Mayer” u Somboru, na sjeverozapadu Bačke (Vojvodina, Srbija).

Prema podacima iz Muzeja, piccolo flautu i poprečnu flautu Muzeju je 1968. darovao dubrovački urar Karlo Gjurašić, koji je urarsku radionicu imao na sjevernoj strani Straduna.²³ Oboa i fagot otkupljeni su od Antuna Gijvanovića (1882. – 1961.), zborovođe u nekoliko dubrovačkih crkava (u katedrali, Sv. Vlahu, isusovačkoj crkvi) te suosnivača i ravnatelja Crkvenoga pjevačkog zbora dubrovačke katedrale.²⁴ Fanfare, kao reminiscenciju na renesansne trube i povijesno značenje slobode (*libertas*) za Dubrovnik, koju slave upravo fanfare, dao je izraditi i Muzeju ih je darovao Božo Glavić (1891. – 1972.), zaslužni dubrovački muzealac i prvi voditelj Kulturno-povijesnog muzeja.

Skupina trzalačkih instrumenata

Trzalački instrumenti zastupljeni su s dva primjerka: harfom i gitarom. Zajedničko im je da su nastali u Dubrovniku te su se upotrebljavali za izvođenje komorne glazbe.

Harfa (DUM KPM VR-56; sl.6)

U Glazbenoj dvorani Kneževa dvora čuva se rijedak primjerak jednorezne dijatonske harfe s kukama. Na gornjoj strani rezonantne kutije ima šest otvora u obliku zvjezdica.²⁵ U unutrašnjosti najdonje zvjezdice, na lijevoj strani, nalazi se cedulja sa signaturom „Antonio Bertolini / fecit Ragusa 1790”, koja otkriva da ju je u Dubrovniku 1790. izradio Antonio Bertolini. On se u knjigama računa iz 1800., 1801. i 1805. spominje kao svirač violine u Kneževu dvoru. Prezime daje naslutiti da je podrijetlom bio Talijan, koji je u Dubrovnik možda došao s nekom opernom družinom, ali nije isključeno ni da je riječ o Dubrovčaninu ili naturaliziranom građaninu Dubrovnika. Muzikolog Miho Demović (1934. – 2023.) o Bertoliniju je zapisao:

„Kako je manje prikladno da roditelji sele iz jedne države u drugu dok imaju malodobnu djecu, manje je vjerojatno da je Bertolini, ukoliko je po podrijetlu Talijan, doselio

u Dubrovnik s obitelji, pa bi trebalo dopustiti u tom slučaju mogućnost da se u Dubrovniku oženio negdje oko godine 1775. Bilo kako bilo, njegovo je djelovanje u Dubrovniku koncem 18. i početkom 19. stoljeća dokazano. Njegov glazbeni opus i jedan od rijetko sačuvanih glazbenih instrumenata iz razdoblja opstojanja Dubrovačke Republike obvezuje nas da ga zapamtimo kao jednog od izuzetnih promicatelja stare dubrovačke glazbene kulture.”²⁶

Osim što je bio graditelj harfe i violinist, Bertolini se bavio i skladanjem. U Glazbenom arhivu franjevačkog samostana Male braće čuvaju se četiri njegove skladbe. Riječ je o ariji *Sereno raggio* (HR-Dsmb 16/564), cavatini²⁷ *Ma tu tremi* (HR-Dsmb 16/565) te o kvartetu za dvije violine, gitaru i violončelo, odnosno za gitaru, violinu, violu i kontrabas – *Quartetto (in C). Per due Violini, Chitarra e Violoncello* (HR-Dsmb 16/566) i *Quartetto (in C). Per Chitarra, Violino, Viola e Basso* (HR-Dsmb 16/567).²⁸

Prema podacima Muzeja, harfu je ustanovi darovala Marija Račeta (1905. – 1995.) iz Dubrovnika, nasljednica istaknute dubrovačke obitelji tiskara Martecchinija, podrijetlom iz Venecije. Počevši od 1802. godine, Antun Martecchini (? – 1835.) je tijekom 33 godine tiskarskog rada objavio gotovo 300 naslova. Ključno djelo koje je njegova tiskara izdala 1826. bio je Gundulićev ep *Osman* u tri sveska, do tada dostupan samo u rukopisu. Tiskaru je 1835. preuzeo njegov sin Petar Frano Martecchini (1806. – 1900.).²⁹ Njegov sin Antun Martecchini bio je ugledni dubrovački sudac, pravnik i pravni pisac, a bavio se i glazbom. U Državnom arhivu u Dubrovniku čuva se autograf njegove skladbe *Cara da Dio*, op. 12 (HR-Dha II/48). Riječ je o koračnici za orgulje ili klavir, nastaloj na Hvaru 25. ožujka 1865.³⁰ Svirao je violinu, violu i violončelo, a povremeno je ravnao zborom i limenom glazbom.³¹ Antunov sin Baldo (1878. – 1933.), otac Marije Račeta,³² bio je liječnik i političar.

Uz fortelijano Antona Waltera, muzejska je harfa jedini instrument iz fundusa Kulturno-povijesnog muzeja koji potječe iz razdoblja prije pada Dubrovačke Republike te jedini koji je u tom razdoblju nastao na domaćem

području. Jedinstvena je u Hrvatskoj, a uz dvije harfe u Zbirci glazbenih instrumenata Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu – onu Jeana Henrija Nadermana, vjerojatno nastalu 1784. (MUO 12484), te harfu Franza Brunnera iz prve trećine 19. stoljeća (MUO 12068) – tek je treća harfa zabilježena u fundusima hrvatskih muzeja. Antonio Bertolini prvi je i zasad jedini poznati graditelj harfi koji je djelovao na području hrvatskih zemalja.

Gitara (DUM KPM VR-59; sl.7.)

Tu je gitaru u Dubrovniku 1828. izradio Antonio Bino (signatura „AB / Antonio Bino / fecit a Ragusa / 1828”), što se – uz prethodno opisanu harfu – spominje i u *Muzičkoj enciklopediji* Leksikografskog zavoda tekstom: „U Kneževoj palači u Dubrovniku čuvaju se dva instrumenta dubrovačkih majstora: harfa iz 1790. koju je izradio Antonio Bertolini [sic] i gitaru iz 1828, djelo Antonia Bina.”³³ U svojoj je knjizi spominje i gitarist Uroš Dojčinović riječima: „U kneževu [sic] dvoru sačuvana je gitara koju je 1828. godine napravio dubrovački majstor Antonio Bino.”³⁴ Druge glazbene studije i leksikografska izdanja o Binu zasad ne navode nikakve podatke. Ipak, potvrda o njegovu rodnom listu te arhivski podatci pronađeni u matičnim knjigama vjenčanih i umrlih³⁵ mogu biti polazište za njegov životopis.

U matičnoj knjizi vjenčanih župe Mlini u Župi dubrovačkoj, općine Mlini (tal. *Registro matrimoniale Della Parrocchia di Molini di Breno nel Comune di Breno*),³⁶ upisano je da se Antonio Bino 12. veljače 1838. vjenčao Petrunjelom Đurović. Navedeno je da je rođen u Trstu 1799. godine, a po zanimanju je bio drvodjeljac.³⁷ Njegov otac bio je Giacomo Bino, po zanimanju također drvodjeljac,³⁸ a majka se zvala Maria, oboje rođeni u Trstu. U matičnoj knjizi umrlih župe Gruž, općine Dubrovnik (tal. *Libro degli atti di morte della Parrocchia di Garavosa del Comune di Ragusa*)³⁹ navodi se da je Antonio Bino umro u dobi od 66 godina, i to 19. siječnja 1861. u svom domu u Gružu.⁴⁰ Naznačena dob u kojoj je umro unosi sumnju u točnu godinu rođenja jer na temelju tog

sl.7. Gitara (DUM KPM VR-59), Antonio Bino, Dubrovnik, 1828. Fotografirao Božidar Gjukić.

28 Anon., *Popis muzikalija arhiva Franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku: kataložne kartice A – F*, nepaginirani strojopis (inventarna knjiga INV-25a Dsmb/Dfs I), s. l.: s. n., s. a., <http://dizbi.hazu.hr/object/2074> (pristupljeno 15. svibnja 2025.); Marinela Rusković-Krištić, „Djela dubrovačkih skladatelja u razdoblju od 1750. do 1850. u glazbenom arhivu samostana Male braće u Dubrovniku: anotirani katalog” (diplomski rad, Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2001), 30-31 i 134-136.

29 Čučić, Vesna, „Prvi tiskari u Dubrovniku s popisom tiskane građe”, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 48, br. 3/4 (2005): 125-128.

30 Zdravko Blažeković, *Katalozi muzikalija u Historijskom arhivu i Muzeju grada Dubrovnika* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za muzikološka istraživanja, 1988), 12, 45.

31 Vinko Foretić, „Dubrovački tiskar i knjižar 19. stoljeća Petar Franjo Martecchini kao crtač, akvarelist i ljubitelj starina”, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1957): 252-253.

32 Zahvaljujem Tatjani Račeta-Savin, kćerki Marije Račete, na tom podatku.

33 Cit. Ladislav Šaban, „Građenje umjetničkih muzičkih instrumenata: Hrvatska”, u: *Muzička enciklopedija*, ur. Krešimir Kovačević (Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1974), sv. 2, 5.

34 Cit. Uroš Dojčinović, *Tragovima jugoslavenske gitare: pregled istorijskog razvoika trzalačkih korodofona na tlu Jugoslavije sa posebnim osvrtom na gitaru* (Niš: Soraba Disc, 1992), 60.

35 Oba zapisa u matičnim knjigama pronašao je Jadran Jeić.

36 Matične knjige Dubrovačke (nad) biskupije, Matična knjiga vjenčanih župe Mlini 1832. – 1840. Dubrovnik: Arhiv Dubrovačke biskupije.

37 U izvorniku: „Natto a Trieste dell’ 1799. Di professione Fallegrame”.

38 U izvorniku: „da Trieste di Professione Fallegrame”.

39 Matične knjige Dubrovačke (nad) biskupije, Matična knjiga umrlih župe Gruž 1833. – 1862. Dubrovnik: Arhiv Dubrovačke biskupije.

40 U izvorniku: „li 19 /diecinove/ gennajo 1861 / mille ottocentesantuno / alle ore 10. pm. nel proprio domicilio al no. 19 a Gravosa”.

podatka proizlazi da je rođen 1794. ili 1795. godine, a ne 1799., kako je navedeno u matičnoj knjizi vjenčanih. U nastojanju da se razriješi ta dvojba, poduzeta su daljnja istraživanja.⁴¹ U župi sv. Antonija Taumaturga (tal. *Parrocchia S. Antonio Taumaturgo*) u Trstu pronađena je potvrda o rodnom listu osobe pod imenom Bini, Antonio, rođene 16. siječnja 1799. S obzirom na to da su kao roditelji navedeni Giacomo i Maria, s prilikom sigurnošću možemo ustvrditi da je to Antonio Bino o kojemu je ovdje riječ. Muzejska je gitara zasad njegovo jedino poznato ostvarenje i rijedak je primjerak ranoromantičke gitare u hrvatskim muzejima, ali i jedan od malobrojnih sačuvanih instrumenata iz prve trećine 19. stoljeća koji su nastali na hrvatskom području uopće.⁴²

Violina (DUM KPM VR-54)

Gudaći instrumenti u fundusu dubrovačkog muzeja zasad su zastupljeni samo jednom violinom, koja nosi signaturu „Joseph Guarner fecit anno 1758”. Međutim, ona ni izradom ni izgledom ne pripada kategoriji majstorskih instrumenata, pogotovo ne onih iz obitelji Guarneri. Godina koja je zapisana na njoj povijesno je neutemeljena jer 1758. ni Giuseppe Giovanni Battista Guarneri (1666. – oko 1740.), ni njegov sin Bartolomeo Giuseppe Guarneri „del Gesù” (1698. – 1744.), koji se uz Antonija Stradivarija (1644. – 1737.) smatra najvećim majstorom talijanske gradnje violina, više nisu bili živi.⁴³ Vjerojatno je nastala u 19. stoljeću, a ime graditelja i mjesto podrijetla nisu poznati.

Zaključak. U vrijeme kada su se rabili, glazbeni instrumenti koji se čuvaju u Kulturno-povijesnom muzeju Dubrovačkih muzeja bili su među glavnim preduvjetima muziciranja u Dubrovniku. Neki od njih imaju osobitu

kulturološku vrijednost s obzirom na njihove prijašnje vlasnike: pripadnike dubrovačkog plemstva (fortepijano je možda bio u vlasništvu Jelene Pucić-Sorkočević), istaknute dubrovačke obitelji (Ohmučević Bizzaro, Martecchini), glazbenike (sopranistica Dora Trojanović, zborovođa Antun Gjivanović) ili pojedince (urar Karlo Gjurašić, muzealac Božo Glavić). S obzirom na iznimno bogatu i razvijenu dubrovačku glazbenu prošlost, 20 sačuvanih primjeraka i nije velik broj. Danas su oni fragmenti upravo takve prošlosti, kojima bismo – za stvaranje cjelovite slike – trebali pridodati podatke o glazbenicima, repertoaru i recepciji. Za dio instrumenata ti podatci nisu poznati, a karika koja upućuje na njihov život prije pohrane u Muzej nedostaje. Ipak, upravo ih je muzejska pohrana spasila od nestajanja i zaborava, a nekima osigurala prijeko potrebnu restauraciju, mogućnost stručne obrade i primjerene upotrebe.

Većina navedenih instrumenata nastala je u Beču potkraj 18. i tijekom „dugog” 19. stoljeća potvrđujući utjecaj austrougarske prijestolnice kao kulturnoga i glazbenog središta, ali i tamošnju iznimno razvijenu proizvodnju. Srednjoeuropski utjecaji potekli su još s područja današnje Češke (Kraslice), a postojali su i oni s juga (Rim) i jugoistoka Europe (Sombor). Harfa i gitara nastale su u Dubrovniku, što svjedoči o aktivnostima i kvaliteti domaćih graditelja. Pod različitim inozemnim utjecajima te uz snažne elemente lokalnoga, oblikovala se dubrovačka glazbena sredina. U tome se ogleda i aktualnost ovog istraživanja, u kojemu su glazbeni instrumenti u dubrovačkome muzeju – kao konkretni rezultati kulturnih interakcija – prvi put sustavno analizirani u muzikološkom i kulturološkom kontekstu.

Prilog: Popis glazbenih instrumenata iz fundusa Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja

Redni broj	Instrument oznaka	Inventarna	Majstor ili radionica	Mjesto nastanka	Vrijeme nastanka	Signatura	Prijašnji vlasnik / vlasnici	Stanje
1.	fortepijano	DUM KPM VR-57	Anton Walter	Beč, Austrija	oko 1790.	Anton Walter / in Wien	predstavnik dubrovačkoga plemićkog roda Pucić (Nikola Lucijan Pucić-Sorkočević?); Jelena Pucić-Sorkočević (?); gospođa Pajić; Slave Pajić (udana Vuinović); Josip Vuinović	restauriran 2006. i u upotrebi
2.	stolni klavir	DUM KPM VR-58	Mathias Müller stariji	Beč, Austrija	oko 1825.	Müller / in Wien	obitelj Ohmučević Bizzaro; Stjepo (Stefi) Bizzaro	relativno dobro očuvan
3.	klavir	DUM KPM VR-82	Alois Kern	Beč, Austrija	1867. ili neposredno nakon toga	Concert Flügel / von Alois Kern / in Wien	Dora Trojanović; Mirjana Živković	korpus mu je restauriran 2015.

41 Zahvaljujem Massimu Faventu, violončelistu i muzikologu s L'Accademia di musica „Ars nova” u Trstu na pomoći i pronalasku potvrde o rodnom listu.

42 Jadran Jeić i Vilena Vrbančić, „Okviri za životopis Antonija Bina, graditelja gitare u Kulturno-povijesnom muzeju Dubrovačkih muzeja”, *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* 58 (2020): 253-266, <https://hrcaak.srce.hr/247053> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

43 Charles Beare, Carlo Chiesa i Duane Rosenard, „Guarneri family”, u: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie (Oxford: Oxford University Press, 2001), sv. 10, 478-480, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.11900> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

Redni broj	Instrument oznaka	Inventarna	Majstor ili radionica	Mjesto nastanka	Vrijeme nastanka	Signatura	Prijašnji vlasnik / vlasnici	Stanje
4.	blok-flauta	DUM KPM VR-67	nije poznato	nije poznato	prva polovica 19. stoljeća	nema	nije poznato	dobro očuvana
5.	piccolo flauta	DUM KPM VR-66	Willy Köstler	Kraslice, Češka	druga polovica 19. stoljeća	Willy Köstler / Graslitz Böhmen	Karlo Gjurašić	dobro očuvana
6.	poprečna flauta	DUM KPM VR-68	Johann Michl & Sohn	Kraslice, Češka	posljednja trećina 19. stoljeća	Joh. Michl / & Sohn / Graslitz	Karlo Gjurašić	dobro očuvana
7.	oboa	DUM KPM VR-61	Wolfgang Küss	Beč, Austrija	između 1820. i 1834.	Küss / Wien / N 9	Antun Gijvanović	dobro očuvana
8.	klarinet <i>in D</i>	DUM KPM VR-65	nije poznato	nije poznato	prva trećina 19. stoljeća	nema	nije poznato	dobro očuvan
9.	klarinet <i>in D</i>	DUM KPM VR-63	Mayer	Sombor, Srbija	druga polovica 19. stoljeća	Mayer / Zombor D	nije poznato	dobro očuvan
10.	klarinet <i>in Es</i>	DUM KPM VR-64	Mayer	Sombor, Srbija	druga polovica 19. stoljeća	Mayer / Zombor Es	nije poznato	dobro očuvan
11.	klarinet <i>in B</i>	DUM KPM VR-62	Johann Michl & Sohn	Kraslice, Češka	posljednja trećina 19. stoljeća	Joh. Michl / & Sohn / Graslitz	nije poznato	dobro očuvan
12.	fagot	DUM KPM VR-60	nije poznato	nije poznato	sredina 19. stoljeća	nema	Antun Gijvanović	dobro očuvan
13.	rog s ventilima	DUM KPM VR-140	sinovi Wenzela Stowassera	Kraslice, Češka	između 1895. i 1908.	W. Stowasser's Söhne / Graslitz	nije poznato	dobro očuvan
14.	fanfare (4 u kutiji)	DUM KPM VR-69/1-4	nije poznato	Rim, Italija	1938.	Libertas / MCMXXXVIII	Božo Glavić	dobro očuvane
15.	harfa	DUM KPM VR-56	Antonio Bertolini	Dubrovnik, Hrvatska	1790.	Antonio Bertolini / fecit Ragusa 1790	obitelj Martecchini; Marija Račeta	restaurirana 1989. i 2005., konzervirana 2024.
16.	gitara	DUM KPM VR-59	Antonio Bino	Dubrovnik, Hrvatska	1828.	AB / Antonio Bino / fecit a Ragusa / 1828	nije poznato	konzervirana 2017.
17.	violina	DUM KPM VR-54	nije poznato	nije poznato	19. stoljeće	Joseph Guarner fecit 1758	Milenko Đukić	oštećena

LITERATURA

1. Anon. „Puškinovo večer”. *Dubrovnik*, 27. veljače 1937., 7.

2. Anon. „Proslava sv. Save”. *Dubrovnik*, 1. veljače 1941., 4.

3. Anon. *Popis muzikalija arhiva Franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku: kataložne kartice A – F*. Nepaginirani strojopis (inventarna knjiga INV-25a DsmB/Dfs D), s. l.: s. n., s. a. <http://dizbi.hazu.hr/object/2074> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

4. Anon. *Popis muzikalija arhiva Franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku: kataložne kartice G – P*. Nepaginirani strojopis (inventarna knjiga INV-25a DsmB/Dfs II), s. l.: s. n., s. a. <http://dizbi.hazu.hr/object/2099> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

5. Badura-Skoda, Eva. „Walter, Anton (1752 – 1826)”. U: *Piano: An Encyclopedia*, ur. Robert Palmieri, 443-444. New York: Routledge, 2003.

6. Beare, Charles, Carlo Chiesa i Duane Rosenard. „Guarneri family”. U: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie, sv. 10, 478-480. Oxford: Oxford University Press, 2001. <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.11900> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
7. Blažeković, Zdravko. *Katalozi muzikalijske i Historijskom arhivu i Muzeju grada Dubrovnika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za muzikološka istraživanja, 1988.
8. Čučić, Vesna. „Prvi tiskari u Dubrovniku s popisom tiskane građe”. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 48, br. 3/4 (2005): 108-158.
9. Demović, Miho. *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici od polovine XVII. do prvog desetljeća XIX. stoljeća*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1989.
10. Dobronić-Mazzoni, Rajka. *Harfa*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989.
11. Dobronić-Mazzoni, Rajka. *Vječna barfa: glazbeni i kulturnopovijesni pregled*. Zagreb: Golden marketing, 2002.
12. Dojčinović, Uroš. *Tragovima jugoslavenske gitare: pregled istorijskog razvika tržalackih kordofona na tlu Jugoslavije sa posebnim osvrtom na gitaru*. Niš: Soraba Disc, 1992.
13. Estratto dell'atto di Nascita e Battesimo, Libro dei battezzati vol. II, pag. 373. Trst: Diocesi di Trieste, Parrocchia S. Antonio Taumaturgo. Potvrda izdana 14. lipnja 2018.
14. Fastl, Christian. „Stowasser (Stohwasser), Familie”. U: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits. Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2024. http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Stowasser_Familie.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
15. Foretić, Miljenko. „Bizar (Bizzarro)”. U: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. Nikica Kolumbić, sv. 1, 794-796. Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”, 1983.
16. Foretić, Vinko. „Dubrovački tiskar i knjižar 19. stoljeća Petar Franjo Martecchini kao crtač, akvarelist i ljubitelj starina”. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1957): 230-256.
17. Gjukić-Bender, Vedrana. *Fortepijano iz zbirke Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji*. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2012.
18. Gjukić-Bender, Vedrana. „Fortepijano Antona Waltera u Dubrovačkim muzejima”. *Muzeologija* 51 (2014): 208-217.
19. Gjukić-Bender, Vedrana. *Satovi iz Zbirke varijete Kulturno-povijesnog muzeja – Dubrovački muzeji*. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2015.
20. Hopfner, Rudolf. „Müller, Familie”. U: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits. Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004. http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_M/Mueller_Familie_2.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
21. Jević, Jadran i Vilena Vrbanić. „Okviri za životopis Antonija Bina, graditelja gitare u Kulturno-povijesnom muzeju Dubrovačkih muzeja”. *Analiz Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* 58 (2020): 253-266. <https://hrcak.srce.hr/247053> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
22. Katalinić, Vjera. „Elena Luisa Ragnina udata Pozza Sorgo, ili Elena Pucić-Sorkočević (1784. – 1865.) – intelektualka i skladateljica”. *Arti musices* 37, br. 1 (2006): 67-78. <https://dizbi.hazu.hr/?pr=&id=40744> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
23. Katalinić, Vjera. *Sorkočevići: dubrovački plemići i glazbenici*. Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2014.
24. Latham, Michael. „Walter (Gabriel) Anton”. U: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie, sv. 27, 51-52. Oxford: Oxford University Press, 2001. <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.29863> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
25. Matične knjige Dubrovačke (nad)biskupije, Matična knjiga umrlih župe Gruž 1833. – 1862. Dubrovnik: Arhiv Dubrovačke biskupije.
26. Matične knjige Dubrovačke (nad)biskupije, Matična knjiga vjenčanih župe Mlini 1832. – 1840. Dubrovnik: Arhiv Dubrovačke biskupije.
27. Njavro Banić, Mia. „Fortepijano, jedinstvena priča Ivane Jelača”. *DuList: dubrovački tjednik*, 8. kolovoza 2018., 36-38. Online: „Ususret koncertnoj promociji: fortepiano, jedinstvena priča Ivane Jelača”. *DuList: dubrovački tjednik*, 12. kolovoza 2018. <https://www.dulist.hr/ususret-koncertnoj-promociji-fortepijano-jedinstvena-prica-ivane-jelaca/519525/> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
28. Rausch, Alexander. „Küss (Kuss), Wolfgang”. U: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits. Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004. http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_K/Kuess_Wolfgang.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
29. Rausch, Alexander. „Walter (Walther), Familie”. U: *Oesterreichisches Musiklexikon online*, ur. Barbara Boisits. Beč: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2006. http://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_W/Walter_Familie_2.xml (pristupljeno 15. svibnja 2025.).
30. Rusković-Krištić, Marinela. „Djela dubrovačkih skladatelja u razdoblju od 1750. do 1850. u glazbenom arhivu samostana Male braće u Dubrovniku: anotirani katalog”. Diplomski rad, Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2001.
31. Šaban, Ladislav. „Građenje umjetničkih muzičkih instrumenata: Hrvatska”. U: *Muzička enciklopedija*, ur. Krešimir Kovačević, sv. 2, 5. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1974.
32. Vekarić, Nenad. *Vlastela grada Dubrovnika: svezak 3: vlasteoski rodovi (M – Z)*. Zagreb i Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2012.
33. Vekarić, Nenad. *Vlastela grada Dubrovnika: svezak 6: odabrane biografije (Pi – Z)*. Zagreb i Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2015.
34. Viden, Ivan. „Uz 50. obljetnicu smrti: Antun Gijvanović”. *Naša Gospa: list katedralne župe – Dubrovnik* 17, 2011 (45): 63-64.
35. Vrbanić, Vilena. „Stolni klaviri i njihovi graditelji: pet primjeraka iz dalmatinskih muzeja”. *Bašćinski glasnik* 13 (2018): 49-71. <https://hrcak.srce.hr/217301> (pristupljeno 15. svibnja 2025.).

MUSICAL INSTRUMENTS IN THE DUBROVNIK MUSEUMS' CULTURAL HISTORY MUSEUM

Musical instruments, which are kept at the museums, were among the main preconditions of music-making at the time of their use. From the point of view of musicology, they can be considered as one of key primary sources in studying of musical culture of a particular area. The Dubrovnik Museums' Cultural History Museum keeps a rather small, but interesting and valuable group of 20 musical instruments.

Three keyboard instruments were made in Vienna: Anton Walter's fortepiano (c. 1790), Mathias Müller's square piano (c. 1825), and Alois Kern's grand piano (1867 or soon thereafter). Both plucked string instruments were made in Dubrovnik: Antonio Bertolini's harp (1790), and Antonio Bino's guitar (1828) – probably the oldest guitar made in Croatian lands by a naturalized guitar maker. There is one more violin (copy after Giuseppe Giovanni Battista Guarneri), and 14 wind instruments: transverse flute, piccolo, recorder, oboe, four clarinets, bassoon, horn, and four fanfares (as obvious symbol of Dubrovnik's liberty – *libertas*).

They were mostly manufactured in the Austro-Hungarian Empire, in the period from the first half of the 19th until the beginning of the 20th century. In this paper they are analysed in the musicological and cultural context for the first time.